

en bøde eller indgår på konfiskation. Desuden kan der fastsættes samme vilkår som i betingede domme. Der kan endvidere fastsættes vilkår om en ungdomskontrakt.

En *ungdomskontrakt* kan kort beskrives som en aftale, hvorved en ung lovovertræder med forældremyndighedsindehaverens samtykke forpligter sig til at holde sig kriminalitetsfri i en nærmere angiven periode samt deltage i visse nærmere opregnede aktiviteter mv. (eksempelvis beskæftigelse eller uddannelse) mod, at anklagemyndigheden på sin side afstår fra yderligere retsforfølgning.

Retligt er der tale om et tiltalefrafald med vilkår efter retsplejelovens § 723. Det indebærer bl.a., at vilkåret om ungdomskontrakt og dermed indholdet af selve kontrakten skal godkendes af retten, jf. retsplejelovens § 723, stk. 3.

Målgruppen for ordningen er unge lovovertrædere i alderen 15-17 år, som efter gældende praksis vil have fået meddelt et tiltalefrafald eller eventuelt betinget dom. Unge, der har begået voldskriminalitet eller anden personfarlig kriminalitet, er ikke omfattet af ordningen.

Efter straffelovens § 56 kan retten gøre en straf betinget, hvis den finder det upåkrævet, at straffen kommer til fuldbyrdelse. Den fuldt ud betingede dom forekommer i to hovedformer: enten som en betinget dom uden fastsat straf (straffelovens § 56, stk. 1) eller som en betinget dom med fastsat straf (straffelovens § 56, stk. 2).

Efter straffelovens § 56, stk. 3, er det et fast vilkår for en betinget dom, at den dømte ikke i en prøvetid begår nyt strafbart forhold (vilkår om straffri vandel).

Efter straffelovens § 57 kan retten som vilkår for udsættelsen af straffastsættelsen eller af straffuldbyrdelsen bestemme, at den dømte i hele prøvetiden eller en del af denne skal undergives tilsyn (tilsynsvilkår). For personer under 18 år varetages tilsynet i almindelighed af de sociale myndigheder. Desuden kan retten fastsætte andre vilkår (særvilkår), som findes formålstjenlige, herunder at den dømte efter kommunens afgørelse undergives foranstaltninger efter § 40 i lov om social service, eventuelt af nærmere angiven art, og efterkommer de forskrifter, som kommunen meddeler den pågældende (§ 57, stk. 1, nr. 9). Dette indebærer, at det herefter påhviler de sociale myndigheder (kommunerne) at træffe bestemmelse om indholdet af de pågældende foranstaltninger efter den sociale lovgivning. Det kan f.eks. være ophold i en vis periode på en døgninstitution for børn og unge.

En betinget dom kan endvidere betinges af en pligt til – under tilsyn af kriminalforsorgen – at udføre

ulønnet *samfundstjeneste* i mindst 30 timer og højst 240 timer. Samfundstjeneste kan bl.a. bestå i at arbejde for en velgørende eller almennyttig organisation, en sportsklub eller en kirke. Denne særlige variant af den betingede dom er reguleret i straffelovens 8. kapitel.

Det er en betingelse for anvendelse af betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, at den dømte findes egnet hertil, jf. straffelovens § 62, stk. 1. Denne sanktionsform kan derfor ikke komme på tale over for de mest utilpassede unge under 18 år.

En særlig mellemform mellem betinget og ubetinget frihedsstraf findes i straffelovens § 58, stk. 1. Efter denne bestemmelse er der mulighed for at afsige en *kombinationsdom*, der består af en ubetinget strafdel og en betinget strafdel. Den ubetingede strafdel udgøres af en ubetinget frihedsstraf (hæfte eller fængselsstraf) på op til 6 måneder, mens dommen i øvrigt gøres betinget. Der er ikke noget maksimum for den betingede strafdel.

Der findes to former for frihedsstraf: *hæfte og fængsel*. I forbindelse med den nye straffuldbyrdslovs ikrafttræden den 1. juli 2001 afskaffes hæftestrafpen, hvorefter fængselsstraffen vil være eneste form for frihedsstraf. Der ses herved bort fra forvaring (dvs. tidsubestemt frihedsberøvelse), der ikke anses for en straf, men for en anden retsfølge.

Selv om der i princippet ikke er noget til hinder for at idømme unge under 18 år ubetinget frihedsstraf, udvises der i retspraksis en betydelig tilbageholdenhed hermed.

Om *behandlingsdomme* kan det oplyses, at lovovertrædere, der på gerningstidspunktet er utilregnelige på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles hermed, ikke straffes, jf. straffelovens 16. Det samme gælder personer, der er mentalt retarderede i højere grad. Herudover indeholder § 16 også mulighed for straffrihed for visse andre psykisk afvigende gerningsmænd.

En frifindelse efter straffelovens § 16 indebærer, at den pågældende ikke kan idømmes straf (bøde, hæfte eller fængsel). Derimod er der i medfør af straffelovens § 68 mulighed for, at retten kan træffe bestemmelse om anvendelse af andre foranstaltninger, der må anses for formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Som eksempler på sådanne særforanstaltninger kan – i forhold til sindssyge gerningsmænd – nævnes dom til anbringelse på psykiatrisk afdeling, dom til psykiatrisk behandling og dom til ambulans psykiatrisk behandling.

Af større interesse i forhold til de utilpassede unge, er det, at der i medfør af § 69, jf. § 68, er hjemmel til